

בש"פ 5469/23 - רביע עפאנה נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

בש"פ 5469/23

לפני: כבוד השופט ח' כבוב

העורר: רביע עפאנה

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בירושלים
בתפ"ח 68037-06-21 מיום 16.07.2023 שניתנה
על-ידי סג"נ הנשיא ר' כרמל

תאריך הישיבה: ח' באב התשפ"ג (26.07.2023)

בשם העורר: עו"ד מוניר ברהום

בשם המשיבה: עו"ד יצחק פרדמן

החלטה

1. לאחר שבאי-כוח הצדדים השמיעו את טענותיהם, באו אלה בדברים ביניהם והגיעו להסכמה לפיה העורר ישוחרר לאלתר מתנאי מעצר הבית הלילי. כן הסכימו הצדדים, כי עם תום המפגש שייערך בין שירות המבחן ובין המתלוננים לשם עריכת תסקיר נפגעי עבירה, יתבטל אף התנאי שעניינו הרחקת העורר מבית מגוריו. בא-כוח המשיבה מסר כי מפגש זה צפוי להיערך במהלך חודש אוגוסט, וכי עם תום המפגש הוא יודיע על כך לבא-כוח העורר, על מנת שזה יפעל בהתאם להסכמה שהושגה. לאור האמור, אני מורה על קבלת הערר, ונותן תוקף של החלטה להסכמת הצדדים שפורטה לעיל.

לצד זאת, כפי שיפורט להלן, פטור בלי כלום - אי אפשר.

הרקע לערר והערר

עמוד 1

2. עניינו של הערר שלפניי בהחלטת בית המשפט המחוזי בירושלים (סגן הנשיא ר' כרמל) בתפ"ח 68037-06-21 מיום 16.07.2023, שבגדרה נדחתה בקשת העורר לעיון חוזר בתנאי שחרורו. זאת, לאחר שביום 20.06.2023 ניתנה הכרעת הדין בעניינו של העורר, במסגרתה הוא זוכה מעבירות של חבלה בכוונה מחמירה, לפי סעיף 329(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין), והורשע חלף כך בעבירה של תקיפה בנסיבות מחמירות, לפי סעיפים 379 ו-382(א) לחוק העונשין.
3. בתמצית שבתמצית יצוין, כי כתב האישום שהוגש נגד העורר נסוב על אודות אירוע אלימות שהתרחש ביום 05.06.2021. בתחילה, המבקש היה נתון במעצר מאחורי סורג ובריח (מ"ת 68067-06-21). בהמשך, ביום 25.08.2021, הורה בית משפט קמא על מעצרו של העורר באיזוק אלקטרוני עד לתום ההליכים המשפטיים נגדו; ביום 10.02.2022 שוחרר העורר ממעצר באיזוק אלקטרוני למעצר בית מלא, ונפתח עבורו חלון התאווורות של 3 שעות; ביום 06.03.2022, בית משפט קמא אישר לעורר יציאה לצרכי עבודה; ביום 27.04.2022, אושרו לעורר חלונות התאווורות בימי שבת; וביום 27.11.2022, הורה בית משפט קמא כי העורר ישהה במעצר בית לילי בלבד, תוך הותרת התנאי שעניינו בהרחקת העורר מקלנדיה ומכפר עקב.
4. ביום 22.06.2023, יומיים לאחר שניתנה הכרעת הדין בעניינו, הגיש העורר בקשה לעיון חוזר בתנאי מעצרו, בה עתר לביטול תנאי הפיקוח וההרחקה מקלנדיה - שם מתגוררים ילדיו. לאחר קבלת תגובת המשיבה, דחה בית משפט קמא את הבקשה בהחלטת 'פתקית', בקבעו: "הבקשה נדחית מנימוקי המשיבה". הא ותו לא.
5. העורר הגיש ערר על החלטה זו בבש"פ 5080/23 (השופטת ד' ברק-ארז), ועררו התקבל במובן זה שהתיק הוחזר לבית משפט קמא, לצורך דיון בבקשה לעיון חוזר במעמד הצדדים.
6. בהתאם להחלטה זו, הגיש העורר בקשה שניה לעיון חוזר, וזו נדחתה, ללא קיום דיון, בהחלטת 'פתקית' בה נכתב: "ההחלטה שניתנה - בעינה עומדת". סתם ולא פירש.
7. על החלטה זו, הגיש העורר ערר נוסף לבית משפט זה, בבש"פ 5306/23 (השופטת ג' כנפי-שטייניץ). בית המשפט קבע בהחלטתו כי "ככל שניתן להתרשם, בית המשפט המחוזי לא היה ער להחלטת בית משפט זה (השופטת ד' ברק-ארז) מיום 5.7.2023 בבש"פ 5080/23. בנסיבות אלו, ובהסכמת המשיבה, הערר מתקבל במובן זה שבקשת העורר לעיון חוזר תוחזר לבית המשפט המחוזי שיערוך בה דיון במעמד הצדדים, ומלוא טענותיהם בעניין שמורות להם".
8. העורר הגיש לבית משפט קמא בקשה נוספת לקביעת מועד דיון בבקשה לעיון חוזר, בהתאם להחלטת השופטת כנפי-שטייניץ בבש"פ 5306/23, ובקשה זו נדחתה. בית משפט קמא קבע כי "לאחר שניתנה החלטה אין מקום לדיון נוסף". אמר ולא יסף.
9. מכאן הערר שלפניי, בגדרו טען העורר כי בית משפט קמא שגה פעמיים: הן בדחיית הבקשה לעיון חוזר ללא קיום דיון; הן לגופם של דברים.
- בפתח הדיון שנערך לפניי היום, בא-כוח המשיבה, בהגנותו, הסכים כי היה על בית משפט קמא לערוך דיון במעמד הצדדים. לצד זאת, כאמור בפתח הדברים, הצדדים הגיעו להסכמות ביחס לערר לגופו, וניתנה להסכמתם תוקף של החלטה.
10. בנסיבות אלה, מצאתי להעיר שלוש הערות ביחס לסירובו העיקש של בית משפט קמא לקיים דיון במעמד

הערה ראשונה - על החובה לקיים דיון במעמד הצדדים בבקשה לעיון חוזר

11. החובה לקיים דיון במעמד הצדדים, בבקשה לעיון חוזר בתנאי שחרור ממעצר, מעוגנת בהוראות סעיף 57(א) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן: החסד"פ. ראו גם: בש"פ 4586/06 פלונ' נ' מדינת ישראל, פסקאות 6-8 (22.08.2006); בש"פ 1097/06 ביניב נ' מדינת ישראל (09.02.2005)). זאת ועוד, זכותו של נאשם כי הדיון יתקיים בנוכחותו, הוכרה כחלק מזכותו החוקתית להליך הוגן (ראו: בש"פ 8823/07 פלונ' נ' מדינת ישראל, פסקאות 16-22 לחוות דעתו של השופט א' ריבלין (11.02.2010); בש"פ 2510/20 מדינת ישראל נ' פלונ', פסקאות 18-19 (23.04.2020) (להלן: בש"פ 2510/20)).

12. יוער, כי הפסיקה הכירה באפשרות לדחות בקשה לעיון חוזר שהוגשה מכוח סעיף 52(א) לחסד"פ על הסף מבלי לקיים בה דיון, במקרים חריגים, כאשר ברור על פני הבקשה כי לא מתקיימים התנאים הבסיסיים הנדרשים בבקשה לעיון חוזר (בש"פ 8264/18 פלונ' נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (27.11.2018); בש"פ 2510/20, פסקה 22(א)).

ברם, המצב בענייננו הוא, כמובן, רחוק מאוד מאותם מקרים חריגים. זאת, שעה שהעורר זוכה, במסגרת הכרעת הדין, משתי עבירות של חבלה בכוונה מחמירה, מהחמורות שבספר החוקים, אשר יוחסו לו בכתב האישום; ותחת זאת הורשע בעבירה אחת של תקיפה בנסיבות מחמירות. ברי אפוא כי היה על בית המשפט לקיים, מלכתחילה, דיון במעמד הצדדים בבקשה לעיון חוזר שהוגשה לו.

הערה שנייה - על חובת ההנמקה

13. בית משפט זה עמד לא אחת על חשיבות ההנמקה השיפוטית. עמדתי על הדברים בעניין אחר, בציני כי ההנמקה "משרתת את בעלי הדין, היושב בדיון ואת ערכאת הערעור גם יחד; ובמידה לא מבוטלת, את הציבור בכללותו. כך, ההנמקה משרתת את הצדדים להליך ומאפשרת להם להבין על מה מבוססת ההכרעה בעניינם, וכיצד היא התקבלה; ההנמקה מסייעת ואף דרושה ליושב בדיון עצמו, כאשר הוא מקבל את ההחלטה, בכדי לעבד את טענות הצדדים ולגבש את החלטתו; כמו כן דרושה ההנמקה לערכאת הערעור וזאת על מנת להעביר, באופן מיטבי, את ההכרעה תחת שבת ביקורתה. זאת ועוד, הנמקה שיפוטית מסייעת בהכוונת התנהגות ציבורית, והיא חלק בלתי נפרד משקיפות ההליך המשפטי" (רע"א 4027/22 אוהד שני, עו"ד נ' איל וסטמן, עו"ד, פסקה 18 (24.07.2022)). ראו גם: ע"פ 7786/21 אזמה נ' מדינת ישראל, פסקה 55 (14.07.2022); דפנה ברק-ארז "ההנמקה השיפוטית: דילמות ישנות וחדשות" משפטים נב 5, 6-8 (2022)).

14. מהאמור עולה, כי גם אם סבר בית משפט קמא, מלכתחילה, כי נכון היה לדחות את הבקשה לעיון חוזר - ללא קיום דיון במעמד הצדדים - היה עליו לנמק את החלטתו בנדון. למעשה, אין זה מן הנמנע כי אילו בית משפט קמא היה נדרש לכתוב החלטה מנומקת, הוא היה נוכח בחובתו לקיים דיון במעמד הצדדים.

הערה שלישית - על החובה לציית להוראות בית המשפט העליון

15. מושכלות יסוד של שלטון החוק מחייבים כי כלל רשויות השלטון יצייתו להחלטות וצווים שיפוטיים. בהקשר זה כבר נפסק בבג"ץ 4805/07 המרכז לפלורליזם יהודי-התנועה ליהדות מתקדמת בישראל נ' משרד החינוך, פ"ד סב(4) 571, 602 (2008), כי "מדינה שבה רשות שלטונית נוטלת את החוק לידיה - ברצותה, מקיימת צו שיפוטי שניתן נגדה, וברצותה מתעלמת ממנו - היא מדינה שנזרעים בה זרעי פורענות ואנרכיה, ומתפתחת בה תרבות מסוכנת של שלטון הכוח ושרירות. רשות שלטונית היא נאמן הציבור, אשר 'ומשלה אין לה ולא כלום' (בג"ץ 142/70 שפירא נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין, פ"ד כה(1) 325, 331 (1971))."

16. דברים אלו אמורים, על אחת כמה וכמה, ביחס לחובת בתי המשפט לציית ולכבד החלטות וצווים של בית המשפט שלערעור. בתי המשפט אמורים להיות 'אות ומופת' בכל הקשור לציות להחלטות המחייבות אותם, שהרי "אם

בארזים נפלה שלהבת – מה יעשו איזובי קיר?" (תלמוד בבלי, מועד קטן, כ"ה, ב'). לא יכולה להיות אפוא כל מחלוקת בדבר חובת בתי המשפט לציית להחלטות ולצווים של בית המשפט בערכאה גבוהה יותר (וראו: סעיף 20(א) לחוק יסוד: השפיטה).

17. בענייננו, כאמור לעיל, בית משפט זה הורה לבית משפט קמא לקיים דיון במעמד הצדדים, בהתאם לחובתו על-פי דין, לא פעם אחת, אלא פעמיים. בשתי ההזדמנויות שניתנו לו, סירב בית משפט קמא לציית להחלטות ולקיים דיון במעמד הצדדים. זהו מצב שאין להשלים עמו.

18. סוף דבר: הערר מתקבל בחלקו בהתאם להסכמת הצדדים, כמפורט בפסקה 1 לעיל. העתק מהחלטתי זו יועבר לנשיא בית המשפט המחוזי בירושלים.

ניתנה היום, ח' באב התשפ"ג (26.7.2023).

שׁוֹפֵט
